

Finanční arbit r

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město

Tel. 257 042 094, e-mail: arbitr@finarbitr.cz

www.finarbitr.cz

Evidenční číslo:

FA/763/2014

Registrační číslo (uvádějte
vždy v korespondenci):

254/SU/2013

N á l e z

Finanční arbit r příslušný k rozhodování sporů podle § 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále také „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 13. 3. 2013 podle § 8 zákona o finančním arbitrovi o návrhu navrhovatele ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti CASPER Consumer Finance a. s., IČO 25103768, se sídlem Šafránkova 1, 155 00 Praha 5, zapsané v obchodním rejstříku vedeném u Městského soudu v Praze, oddíl B, vložka 9319 (dále jen „Instituce“), vedeném podle § 24 zákona o finančním arbitrovi s přiměřeným použitím zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci vrácení částky 21.377,- Kč:

- I. **Instituce, CASPER Consumer Finance a. s., IČO 25103768, se sídlem Šafránkova 1, 155 00 Praha 5, je povinna navrhovateli, ■, zaplatit částku 10.391,50 Kč (slovy: deset tisíc tři sta devadesát jedna korun a padesát haléřů českých), a to ve lhůtě 3 dnů ode dne právní moci tohoto nálezu.**
- II. **Návrh se v části týkající se zaplacení 10.985,50 Kč (slovy: deset tisíc devět set osmdesát pět korun a padesát haléřů českých) podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.**

O d ů v o d n ě n í :

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se návrhem na zahájení řízení před finančním arbitrem domáhá vrácení částky 21.377,- Kč z titulu bezdůvodného obohacení, které Instituce získala na úkor Navrhovatele v důsledku neplatného ujednání o poplatku za zpracování úvěru ve výši 21.377,- Kč (dále jen „Poplatek za zpracování úvěru“), který Navrhovatel platil měsíčně ve splátkách ve výši 296,60 Kč.

Finanční arbit r zjistil, že Navrhovatel dne 15. 1. 2006 uzavřel s Institucí jako se společností CCB Finance, a. s., (pozn. finančního arbitra: společnost CCB Finance, a. s., s účinností ke dni 1. 8. 2006 změnila svou obchodní firmu na Santander Consumer Finance a. s., která s účinností ke dni 17. 10. 2012 rovněž změnila obchodní firmu na CASPER Consumer Finance a. s.), smlouvu o úvěru č. ■. Touto smlouvou ve znění jejího dodatku ze dne 16. 5. 2006 se Instituce zavázala zaplatit za Navrhovatele část kupní ceny za automobil ■ (dále také „Předmět koupě“ nebo „Automobil“) ve výši 133.000,- Kč a Navrhovatel se zavázal tuto částku Instituci vrátit,

zaplatit za ni úroky a uhradit Poplatek za zpracování úvěru, to vše v 72 pravidelných měsíčních splátkách v celkové výši 3.219,- Kč (dále jen „Smlouva o úvěru“).

Smlouva o úvěru uzavřená mezi Navrhovatelem a Institucí je smlouvou o spotřebitelském úvěru, uzavřenou v režimu zákona č. 321/2001 Sb., některých podmínkách sjednávání spotřebitelského úvěru a o změně zákona č. 64/1986 Sb. (dále jen „zákon o spotřebitelském úvěru“), když není ve smyslu § 1 odst. 2 zákona o spotřebitelském úvěru smluvním vztahem vyloučeným z působnosti tohoto zákona.

Ze shromážděných podkladů finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel byl v předmětném smluvním vztahu s Institucí fyzickou osobou, která by jednala v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu povolání. Navrhovatel je tedy spotřebitelem ve smyslu § 3 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi a může tak být navrhovatelem ve smyslu § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

Instituce je obchodní společností, která je držitelem živnostenského oprávnění s předmětem podnikání „Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona“, na jehož základě byla při splnění dalších podmínek v souladu se zákonem č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů, oprávněna v době uzavření smluvního vztahu poskytovat a zprostředkovat spotřebitelské úvěry. Instituce tedy může být institucí ve smyslu § 3 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi.

Instituce v řízení vznesla námitku nepřislušnosti finančního arbitra k řešení tohoto sporu, neboť není institucí ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi. Novela zákona o finančním arbitrovi zakládající příslušnost finančního arbitra rozhodovat spory ze spotřebitelského úvěru nabyla účinnosti dne 1. 7. 2011, tj. dne, ke kterému Instituce již nebyla subjektem, který by jakýmkoliv způsobem nabízel, poskytoval nebo zprostředkoval spotřebitelský úvěr.

K námitce Instituce finanční arbitr odkazuje na zásadu nepravé retroaktivity, a to zejména nepravé retroaktivity procesních norem, o jejíž obecné přípustnosti opakovaně judikoval i Ústavní soud. V souladu s konstantní judikaturou (např. rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 53/10, rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 7. 2007, sp. zn. 1 Azs 55/2006 nebo rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 7. 2000, sp. zn. 21 Cdo 2115/99) zásada nepravé retroaktivity stanoví, že novým předpisem se řídí i právní vztahy vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti. Samotná hmotněprávní práva a povinnosti účastníků právního vztahu nejsou nijak dotčena, nicméně od data účinnosti nového (procesního) předpisu je tento obecně aplikovatelný i na právní vztahy, jejichž vznik účinnosti takové normy předcházely, např. na smluvní vztahy uzavřené za účinnosti zákona o spotřebitelském úvěru.

Naopak, zásadu nepravé retroaktivity nelze aplikovat v případě ukládání pokut podle § 17a zákona o finančním arbitrovi, kdy převáží zásada *nullum crimen sine lege*, a tedy sankcionovat účastníka řízení, resp. instituci, je možné pouze za skutek, k jehož spáchání došlo po účinnosti novely zákona o finančním arbitrovi.

S přihlédnutím k výše uvedenému je tedy k rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi věřitelem a spotřebitelem při poskytování spotřebitelského úvěru podle § 1 písm. c) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českého soudu.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že s Institucí uzavřel dne 15. 1. 2006 Smlouvu o úvěru, na základě které Instituce poskytla Navrhovateli úvěr ve výši 133.000,- Kč a ve které se mj. zavázal k úhradě Poplatku za zpracování úvěru. Navrhovatel však má za to, že ujednání o Poplatku za zpracování úvěru nebylo platně sjednáno a je neplatné, a proto vyzval Instituci dopisem ze dne 11. 2. 2013 k navrácení uhrazených splátek poplatku za zpracování úvěru a to z titulu bezdůvodného obohacení. Instituce ovšem odmítla Navrhovateli bezdůvodné obohacení vydat, neboť Instituce považuje Poplatek za zpracování úvěru za platně sjednaný.

Navrhovatel tvrdí, že Poplatek za zpracování úvěru byl sjednán neurčitě, když ze Smlouvy o úvěru není patrné *„jaké služby jsou obsahem spravování úvěru, tedy jaká jsou práva Navrhovatele a povinnosti Instituce“*. Navrhovateli tak není jasné, jaké služby od Instituce dostává jako protihodnotu k Poplatku za zpracování úvěru.

Navrhovatel tvrdí, že *„neměl zájem na jakékoli správě úvěru, jakož ani na vytvoření úvěrového účtu“*. Navrhovatel Smlouvu o úvěru v předloženém znění přesto uzavřel, neboť *„domníval se, že Poplatek za správu a vedení úvěru (rozuměj Poplatek za zpracování úvěru) bude hradit za službu, kterou bude čerpat“*.

Jelikož ze Smlouvy o úvěru není zřejmé, co je obsahem *„spravování úvěru“*, jaká jsou konkrétní práva a povinnosti smluvních stran z takového smluvního ujednání a jaká je vůbec funkce Poplatku za zpracování úvěru, je podle názoru Navrhovatele takové smluvní ujednání neplatné pro jeho neurčitost a nesrozumitelnost ve smyslu ustanovení § 37 občanského zákoníku.

Navrhovatel polemizuje, zda má být obsahem smluvního ujednání míněno *„spravování Smlouvy“*, ke kterému podle názoru Navrhovatele nedochází, neboť Navrhovatel si své povinnosti ze Smlouvy o úvěru spravuje sám. Dále jím může být míněno *„spravování úvěru jako spravování finančních prostředků“*, avšak taková služba podle názoru Navrhovatele ani být poskytována nemůže, neboť Navrhovatel peněžní prostředky obdržel ke dni podpisu Smlouvy o úvěru v plné výši převodem na účet prodávajícího v souvislosti s koupí osobního automobilu a není tak co spravovat. Další možností by mohlo být podle Navrhovatele *„spravování splácení dluhu“*, takové jednání však vyplývá přímo z charakteru závazku a Instituce jej případně činí výhradně a jen pro své vnitřní potřeby a uhrazení Poplatku za zpracování úvěru tak postrádá jakoukoli hospodářskou ekvivalenci.

Navrhovatel považuje smluvní ujednání o Poplatku za zpracování úvěru za neplatné i podle ustanovení § 55 odst. 2 ve spojení s ustanovením § 56 občanského zákoníku, jelikož se jedná o ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, když Poplatek za zpracování úvěru je hrazen za *„spravování úvěru“*, které je však podle názoru Navrhovatele jen administrativní činností banky, resp. činností ke které fakticky nedocházelo, a tudíž Poplatek za zpracování úvěru slouží Instituci *„pouze k hrazení její administrativy“* a Navrhovatel za něj nedostává žádnou službu.

Navrhovatel současně tvrdí, že při sjednání Poplatku za zpracování úvěru byl uveden v omyl, když se domníval, že *„za daný nařízený poplatek bude dostávat službu, kterou však nedostává ani dostávat nemůže, když taková služba ve prospěch klienta neexistuje“*. Předmětné smluvní ujednání o Poplatku za zpracování úvěru proto považuje Navrhovatel za neplatné též podle ustanovení § 49a občanského zákoníku.

Navrhovatel dále uvádí, že „*sjednání poplatku za neexistující službu, je při přihlednutí ke všem uvedeným skutečnostem rovněž jednáním přičícím se dobrým mravům*“; smluvní ujednání o Poplatku za zpracování úvěru je rovněž neplatné pro rozpor s dobrými mravy podle ustanovení § 39 občanského zákoníku, když Navrhovatel uhradil Poplatek za zpracování úvěru v měsíčních splátkách ve výši 296,90 Kč za službu, jejíž hodnota je 0,- Kč.

Na podporu všech svých tvrzení Navrhovatel odkazuje na rozsudek německého Spolkového soudního dvora ze dne 7. 6. 2011, sp. zn. XI ZR 388/10, ve kterém tento soud s odvoláním na příslušná ustanovení německého občanského zákoníku (BGB – Bürgerliches Gesetzbuch), která provádějí příslušná ustanovení směrnice Rady 93/13/EHS, ze dne 5. dubna 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách (dále jen „Směrnice 93/13/EHS“), rozhodl o neplatnosti poplatku za vedení úvěrového účtu. Navrhovatel v této souvislosti současně poukazuje na závěry „Komisie na posudzovanie podmienok v spotrebiteľských zmluvách“ zřízené při slovenském Ministerstvu spravedlnosti, která uvedené rozhodnutí Spolkového soudního dvora podle Navrhovatele „*převzala jako významné a relevantní*“.

Navrhovatel současně doplňuje, že se v průběhu trvání úvěrového vztahu snažil zjistit, co je obsahem Poplatku za zpracování úvěru, ovšem obdržel pouze všeobecné a nekonkrétní informace. Stejně tak před podpisem Smlouvy o úvěru nebyl nikdo schopen Navrhovateli vysvětlit, co je obsahem Poplatku za zpracování úvěru. Instituce podle Navrhovatele využívá tísně svých klientů a nechává je přeplatit úvěr téměř o 100 %. Instituce se podle názoru Navrhovatele záměrně ve Smlouvě o úvěru vyhýbá termínu poplatek za správu úvěru a vše schovává za Poplatek za zpracování úvěru.

6. Tvrzení Instituce

K předmětu sporu Instituce uvádí, že uzavřela s Navrhovatelem dne 15. 1. 2006 Smlouvu o úvěru, jejíž nedílnou součástí byly Všeobecné smluvní podmínky. Smlouva o úvěru byla platně uzavřena a po dobu jejího trvání nedošlo k porušení žádného právního předpisu. Na základě této smlouvy Instituce poskytla Navrhovateli úvěr ve výši 133.000,- Kč, který se Navrhovatel zavázal splatit v 72 pravidelných měsíčních splátkách, jež zahrnovaly příslušnou část jistiny, splátku sjednaných úroků a další platby ve výši a se splatností podle Smlouvy o úvěru.

Poplatek za zpracování úvěru, k jehož úhradě se ve Smlouvě o úvěru Navrhovatel zavázal, se skládá podle tvrzení Instituce z jednorázové provize ve výši 19.258,40 Kč uhrazené prodejci dopravní techniky, který zprostředkoval uzavření Smlouvy o úvěru, a koeficientu navýšení „1,11“ představujícího částku 2.118,42 Kč, který zohledňuje postupné splácení provize ve splátkách. Celková výše Poplatku za zpracování úvěru činí 21.376,82 Kč a byla rozložena do 72 pravidelných měsíčních splátek. Navrhovatel měl podle Instituce v okamžiku uzavření Smlouvy o úvěru na výběr, zda tuto částku splatí jednorázově, anebo se její hrazení rozloží do pravidelných měsíčních splátek úvěru ze Smlouvy o úvěru. Navrhovatel si zvolil úhradu Poplatku za zpracování úvěru ve splátkách, proto Instituce za Navrhovatele ke dni 6. 2. 2006 uhradila prodejci provizi ve výši 19.258,40 Kč. Jednalo se tedy o jednorázově vynaložené náklady Instituce při uzavření Smlouvy o úvěru. Instituce obecně dodává, že výše Poplatku za zpracování úvěru se odvíjí od výše nákladů Instituce spojených s uzavřením smlouvy o úvěru a představuje náklady na plnění smlouvy s prodejcem, resp. jeho provizi za sjednání a uzavření smlouvy.

Instituce současně odmítá přenesenou argumentaci Navrhovatele o neoprávněnosti Poplatku za zpracování úvěru. Navrhovatel zakládá svou domněnku neoprávněnosti Poplatku za zpracování úvěru na rozhodnutí německého soudu ze dne 7. 6. 2011, který je označen

spisovou značkou XI ZR 388/10. Podle Instituce rozsudek, resp. právní věta rozsudku cizozemského soudu je pro Českou republiku závazná pouze v případě, že tak stanoví zákon nebo mezinárodní smlouva, která je pro Českou republiku závazná. Výše uvedený rozsudek takové požadavky nespĺňuje, a proto nemůžte být závazný. I za předpokladu, že by ovšem závazný byl, nelze tyto závěry mechanicky aplikovat na českou legislativu, která se do značné míry liší od legislativy německé.

Instituce zároveň podotýká, že Navrhovatelem citovaná směrnice 93/13/EHS není na rozdíl od nařízení přímo aplikovatelná, ale povinnosti v ní stanovené je třeba transponovat do národní právní normy. Z tohoto důvodu pak bude rozdílná aplikace příslušných ustanovení německého občanského zákoníku a příslušných ustanovení českého občanského zákoníku.

Navrhovatel současně podle Instituce zjevně opominul, že výše uvedený rozsudek označil jako neplatné takové ujednání, kde dochází k nerovnoprávnosti smluvních stran a cílil na ustanovení spotřebitelských smluv, kde spotřebitel platí poplatek za vedení úvěrového účtu, ačkoliv reálně nedostává od věřitele žádnou protihodnotu. Ve Smlouvě o úvěru se však nejednalo o poplatek za správu úvěru, ale o Poplatek za zpracování úvěru a z logiky věci podle Instituce plyne, že Instituce musela k uzavření Smlouvy o úvěru nějaké úsilí vynaložit. Z výše uvedeného tak plyne, že závěry německé justice nejsou použitelné ani za předpokladu, že by byly závazné.

Z důvodu opatrnosti Instituce současně namítá promlčení jakéhokoliv nároku na vydání bezdůvodného obohacení, u nějž byly ke dni 11. 2. 2013, tj. ke dni, kdy byla Instituce poprvé Navrhovatelem vyzvána k vydání bezdůvodného obohacení, splněny podmínky promlčení v souladu s příslušnými ustanoveními občanského zákoníku. Instituce má za to, že došlo k promlčení tvrzeného nároku nejpozději uplynutím lhůty 4 let od uzavření Smlouvy o úvěru, kdy nárok Instituce na zaplacení Poplatku za zpracování úvěru vznikl a v jejímž rámci byl Navrhovatel případně oprávněn žalobou rozporovat oprávněnost napadeného Poplatku za zpracování úvěru.

7. Dokazování a hodnocení důkazů

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není vázán návrhem a aktivně opatřuje důkazy; při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné důkazy. Finanční arbitr všechny navržené a jím shromážděné důkazy provedl, když hodnotil každý důkaz jednotlivě a všechny v jejich vzájemné souvislosti, a uvážil o nich takto.

Smlouva o úvěru byla uzavřena před 1. 1. 2014, tedy před nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „nový občanský zákoník“). Podle § 3028 odst. 1 nového občanského zákoníku se tímto zákonem „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ přičemž podle odstavce 3 se právní poměry, na které se nevztahuje odstavce druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Důvodová zpráva k tomuto ustanovení současně dodává, že se jedná o ustanovení kogentní povahy přejímající myšlenku § 763 odst. 1 zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, které vyjadřuje zásadu, že zákony nepůsobí nazpět a proto se novým občanským zákoníkem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne jeho účinnosti. Právní poměry založené obligacími smlouvami se mají podle třetího odstavce spravovat dosavadními právními předpisy až do svého zániku, a to především s

ohledem na zásadu právní jistoty smluvních stran, které smlouvu uzavřely za určitých podmínek a v určitém právním prostředí a nemohly předpokládat, že dojde ke změně právní úpravy.

Podle § 3036 téhož nového občanského zákoníku se zákaz retroaktivity použije i co do běhu lhůt a dob, když analogicky k § 870 občanského zákoníku a § 763 odst. 2 obchodního zákoníku toto ustanovení říká, že „*podle dosavadních právních předpisů se až do svého zakončení posuzují všechny lhůty a doby, které začaly běžet přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona...*“. Zkoumaného případu se toto ustanovení bude dotýkat, jak bude rozvedeno dále v textu.

Finanční arbitr uzavírá, že s ohledem na zásadu právní jistoty smluvních stran a ve světle výše zmíněných ustanovení nového občanského zákoníku se na posouzení platnosti závazkového vztahu ze Smlouvy o úvěru, jejích ustanovení a práv a povinností ze smlouvy vyplývajících použije právní úprava účinná v době uzavření závazkového vztahu, tedy ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „občanský zákoník“) a zákona č. 513/1991 Sb., ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „obchodní zákoník“).

Smlouva o úvěru je podle ustanovení § 261 odst. 3 písm. d) obchodního zákoníku absolutním obchodním závazkovým vztahem, a tedy relevantním právním předpisem upravujícím vztahy účastníků řízení je obchodní zákoník, konkrétně jeho část třetí, zejména pak ustanovení § 497 až § 507. Tím není dotčena subsidiární aplikace občanského zákoníku, v otázkách, které obchodní zákoník neupravuje, na základě výslovného zmocnění obsaženého v ustanovení § 1 odst. 2 obchodního zákoníku „*[p]rávní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského*“.

Uvedené se bude ve vztahu k předmětu sporu dotýkat, jak bude rozvedeno dále v textu, zejména obecných náležitostí právních úkonů, jelikož obchodní zákoník v tomto ohledu upravuje pouze některé aspekty právních úkonů (srov. § 266 a n. obchodního zákoníku).

Protože Navrhovatel jednal v pozici spotřebitele, je na místě aplikovat ustanovení § 262 odst. 4 obchodního zákoníku, které v části věty za středníkem stanoví, že „*ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách, zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele je však třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem. Smluvní strana, která není podnikatelem, nese odpovědnost za porušení povinností z těchto vztahů podle občanského zákoníku a na její společné závazky se použijí ustanovení občanského zákoníku*“.

S ohledem na výše zmíněné ustanovení obchodního zákoníku je v tomto případě nutno na Smlouvu o úvěru nahlížet jako na smlouvu spotřebitelskou podle hlavy páté občanského zákoníku, jelikož naplňuje znaky spotřebitelské smlouvy uvedené v ustanovení § 52 občanského zákoníku stejně tak jako na smlouvu o spotřebitelském úvěru, uzavřenou v režimu zvláštní právní úpravy resp., zákona o spotřebitelském úvěru.

V tomto případě Smlouva o úvěru obsahuje v záhlaví informace o Instituci a jejím bankovním spojení a dále o Navrhovateli, který je ve Smlouvě o úvěru označen jako zákazník a o kterém jsou ve smlouvě uvedeny informace jako kontaktní údaje (trvalé bydliště a telefonní kontakt) nebo údaje o zaměstnavateli, výši příjmů a výdajů. Následují informace o zprostředkovateli resp. prodávajícím, kterým je společnost ■ (dále jen „Zprostředkovatel“) a Předmětu koupě, jeho kupní ceně 163.000,- Kč a částečné úhradě kupní ceny 30.000,- Kč v hotovosti Navrhovatelem.

Smlouva o úvěru dále obsahuje mimo jiné informace o výši úvěru 133.000,- Kč, úrokové sazbě 16,5 %, roční procentní sazbě nákladů ve výši 22,45 %, Poplatku za zpracování úvěru splatném měsíčně ve splátkách ve výši 296,90 Kč, celkovém počtu 72 splátek ve výši 3.219,- Kč, které zahrnují splátku úvěru (2.922,10 Kč) a splátku Poplatku za zpracování úvěru.

Ve třetím odstavci se Navrhovatel zavazuje „*plnit své závazky tak, jak jsou definovány v této úvěrové smlouvě a Všeobecných smluvních podmínkách...dále též (VSP) které jsou nedílnou součástí této úvěrové smlouvy. Zákazník (rozuměj Navrhovatel) prohlašuje a podpisem této úvěrové smlouvy výslovně potvrzuje, že byl seznámen s VSP a s právy a povinnostmi pro něj vyplývajícími a souhlasí s nimi*“.

Finanční arbitr tedy má za prokázané, že nedílnou součástí Smlouvy o úvěru se ke dni jejího uzavření staly Všeobecné smluvní podmínky.

Tuto skutečnost ostatně potvrzuje odstavec 1 článku 1 těchto Všeobecných smluvních podmínek, ve kterém je uvedeno, že tyto podmínky „*upravují právní vztahy vznikající v souvislosti s poskytováním úvěrů*“ Institucí druhé smluvní straně (rozuměj Navrhovatel). Odstavec 2 pak stanoví, že právní vztahy mezi Institucí a Navrhovatelem se řídí ustanoveními obchodního zákoníku a Všeobecné smluvní podmínky „*jsou v souladu s ustanovením § 273 obchodního zákoníku nedílnou součástí úvěrové smlouvy*“ uzavřené mezi Institucí a Navrhovatelem. Smluvní vztahy při poskytování úvěru „*se řídí ustanoveními VSP (rozuměj Všeobecné smluvní podmínky), pokud si smluvní strany v úvěrové smlouvě neujednaly něco jiného*“.

V odstavci 1 článku 2 se Navrhovatel zavazuje „*úvěr vrátit, zaplatit úroky a splnit své další povinnosti stanovené úvěrovou smlouvou, VSP a příslušnými právními předpisy*.“ Podle téhož odstavce je úvěr ze Smlouvy o úvěru „*účelově vázán na úhradu kupní ceny dopravní techniky*“, kterou jsou mimo jiné myšleny osobní a užitkové automobily.

Podle odstavce 1 článku 3 Všeobecných smluvních podmínek Navrhovatel „*žádá a souhlasí s tím, aby byl úvěr převeden přímo prodávajícímu na úhradu závazku zákazníka zaplatit kupní cenu*“. Odstavec 5 téhož článku pak uvádí, že „*[p]okud je tak v úvěrové smlouvě sjednáno, je zákazník povinen zaplatit CCBF (rozuměj Instituci) jednorázovou částku jako úhradu za zpracování úvěru. Strany si mohou v ÚS dohodnout zaplacení poplatku v pravidelných měsíčních splátkách*“.

Odstavec 6 téhož článku pak dává smluvním stranám možnost „*sjednat Měsíční poplatek za správu úvěru, jehož výše je uvedena v úvěrové smlouvě. Poplatek bude zákazník splácet jako součást pravidelných měsíčních plateb*“.

V odstavci 1 článku 4 Všeobecných smluvních podmínek je v bodě 1 uvedeno, že Navrhovatel „*je povinen řádně a včas splácet poskytnutý úvěr, a to formou dohodnutých pravidelných měsíčních plateb, které zahrnují splátku příslušné části jistiny, splátku sjednaných úroků a další platby podle úvěrové smlouvy...*“. Bod 2 téhož odstavce pak doplňuje, že „*[c]elková výše úvěru, výše měsíční splátky, počet a splatnost měsíčních splátek úvěru a dalších plateb z ÚS jsou uvedeny v ÚS*“. V návaznosti pak bod 4 upřesňuje, že veškeré platby podle Smlouvy o úvěru a Všeobecných smluvních podmínek bude Navrhovatel hradit přímo Instituci „*v žádném případě ne prodávajícímu nebo jeho zástupci, s výjimkou poplatku dle článku 3.5 VSP, pokud je hrazen jednorázově. V takovém případě poplatek platí zákazník přímo prodávajícímu při podpisu ÚS*“.

S ohledem na znění Smlouvy o úvěru a ujednání odstavce 1 článku 2 Všeobecných smluvních podmínek finanční arbitr konstatuje, že úvěr poskytnutý na základě Smlouvy o úvěru má povahu účelově vázaného úvěru.

Finanční arbitr shrnuje výsledky provedení dokazování a konstatuje, že má za prokázané, že Navrhovatel a Instituce platně uzavřeli prostřednictvím Zprostředkovatele Smlouvu o úvěru. Finanční arbitr má dále za prokázané, že Navrhovatel, tak jak bylo mezi smluvními stranami sjednáno ve Smlouvě o Úvěru, uhradil ke dni 20. 1. 2012 veškeré závazky vyplývající ze Smlouvy o úvěru včetně Poplatku za spravování úvěru v celkové výši 21.376,82 Kč. Z daňového dokladu a výpisu z účtu Instituce pak finanční arbitr zjistil, že Instituce uhradila Zprostředkovateli ke dni 6. 2. 2006 částku 19.258,10 Kč jako provizi za uzavřenou Smlouvu o úvěru s Navrhovatelem.

Navrhovatel se v řízení před finančním arbitrem domáhá určení neplatnosti ujednání o Poplatku za zpracování úvěru z důvodu jeho neurčitosti a nesrozumitelnosti podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku, z důvodu rozporu s dobrými mravy podle § 39 občanského zákoníku, z důvodu, že toto ustanovení v rozporu s požadavkem dobré víry znamená k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran podle § 55 odst. 2 ve spojení s § 56 odst. 1 občanského zákoníku a z důvodu, že závazek uhradit Poplatek za zpracování úvěru sjednal v omylu podle § 49a občanského zákoníku.

Finanční arbitr proto nejprve zkoumal, zda smluvní ujednání o Poplatku za zpracování úvěru jako dvoustranný právní úkon splňuje náležitosti kladené na právní úkony obchodním, resp. občanským, zákoníkem.

Jelikož obchodní zákoník v části věnující se právním úkonům neobsahuje ustanovení, která by se výslovně týkala obecných náležitostí právního úkonu (srov. ustanovení § 266 – 268 obchodního zákoníku), posuzoval finanční arbitr smluvní ujednání ve vztahu k příslušným ustanovením občanského zákoníku (srov. zejména ustanovení § 37 – 40 občanského zákoníku).

Podle § 34 občanského zákoníku „*[p]rávní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.*“. Podle ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku „*[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný*“.

Vzhledem k tomu, že Navrhovatel v řízení před finančním arbitrem namítal pouze neurčitost a nesrozumitelnost ujednání o Poplatku za zpracování úvěru a ani jedna ze stran sporu nenamítala, že by Smlouva o úvěru nebyla uzavřena svobodně a vážně, zabýval se finanční arbitr pouze otázkou určitosti a srozumitelnosti ujednání o Poplatku za zpracování úvěru.

Srozumitelnost právního úkonu chápe finanční arbitr jako kvalitu formy (tj. slovní nebo jiné vyjádření), jakou byla vůle projevena. Určitost právního úkonu pak jako kvalitu obsahu právního úkonu (tj. cíl – vznik, změna či zánik práv a povinností, ke kterému právní úkon směřuje).

Shodně se k této problematice staví odborná veřejnost, viz např. publikace Občanský zákoník I. - II., § 1 až 880., komentář 2. vydání., autorů Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Praha: C. H. Beck, 2009, 337 s., když považuje za nesrozumitelný a tudíž neplatný takový právní úkon, jestliže ani jeho výkladem nelze (při objektivním posouzení) „*zjistit, co jím mělo být po slovní či jiné stránce vyjádřeno, takže druhé straně není umožněno se s tímto sdělením vyjadřujícím vůli jednajícího seznámit a chápat je (právní relevanci však nemá a nemůže mít neschopnost pouze určitého konkrétního adresáta právnímu úkonu porozumět). Vyjádření právního úkonu je tedy nesrozumitelné, jestliže je po jazykové stránce (vadné slovní či jiné zprostředkování) takového rázu, že z něj nelze zjistit obsah tohoto sdělení, přičemž tuto nejasnost obsahu sdělení nelze odstranit ani výkladem*“. Ke stejnému závěru dochází v rámci své rozhodovací činnosti též obecné soudy, podle kterých „*právní úkon je nesrozumitelný, jestliže*

jednající po jazykové stránce nedosáhl v důsledku vadného slovního či jiného zprostředkování jasného vyjádření vůle a objektivně vzato nelze zjistit ani výkladem právního úkonu, co chtěl účastník projevit“ (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009).

Sporný poplatek je ve Smlouvě o úvěru označen jako „*Poplatek za zpracování úvěru*“, splatný měsíčně ve splátkách ve výši 296,90 Kč, přičemž přímo ve Smlouvě o úvěru (odstavec 3 pod informacemi o úvěru) a v odstavci 5 části 3 Všeobecných smluvních podmínek se Navrhovatel zavázal Poplatek za zpracování úvěru uhradit.

Výkladová pravidla pro obchodní závazkové vztahy jsou upravena v ustanovení § 266 obchodního zákoníku, kdy podle odst. 1 platí, že „*[p]rojev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám“*. Odstavec 2 téhož ustanovení současně dodává, že „*[v] případech, kdy projev vůle nelze vyložit podle odstavce 1, vykládá se projev vůle podle významu, který by mu zpravidla přikládala osoba v postavení osoby, které byl projev vůle určen. Výrazy používané v obchodním styku se vykládají podle významu, který se jim zpravidla v tomto styku přikládá“*, a odst. 4 stanoví, že „*[p]rojev vůle, který obsahuje výraz připouštějící různý výklad, je třeba v pochybnostech vykládat k tíži strany, která jako první v jednání tohoto výrazu použila“*.

Současně podle § 35 odst. 2 občanského zákoníku „*[p]rávní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem“*.

Finanční arbitr tedy podrobil jazykovému, resp. sémantickému zkoumání slovní spojení „*Poplatek za zpracování úvěru*“.

Pod pojmem „*poplatek*“ si lze v běžném životě představit určitou dávku, zpravidla vyjádřenou v penězích, která se platí druhé osobě za určité zboží nebo služby. Slovo „*zpracování*“ odpovídá v posuzovaném případě činnosti nebo souboru administrativních úkolů, jejímž cílem je zjištění a utřídění rozhodných informací za účelem dosažení konkrétního cíle v podobě např. pomoci při podání žádosti o úvěr, vyhotovení úvěrové smlouvy, zjištění nezbytných informací, vysvětlení odborných pojmů nebo zajištění potřebných dokumentů. Slovo „*úvěr*“ pak je nejběžněji chápáno jako poskytnutí peněžních prostředků, které budou v určitém termínu vráceny osobě, která je poskytla, a to včetně úplaty za jejich poskytnutí. Zkoumané slovní spojení tedy neobsahuje žádná cizí ani neobvyklá slova, jejichž význam by průměrnému spotřebiteli nebyl znám.

Finanční arbitr je na základě výše uvedeného toho názoru, že *Poplatek za zpracování úvěru* je ve Smlouvě o úvěru vymezen srozumitelně.

Finanční arbitr považuje tvrzení Navrhovatele o nesrozumitelnosti předmětného smluvního ujednání za účelové, neboť sám Navrhovatel v řízení prokázal, že použitému slovnímu spojení rozuměl již v době uzavření Smlouvy o úvěru a rozumí mu i nadále, když ve svém návrhu provádí věcnou polemiku nad významem a použitím pojmu *správa*, resp. v případě Navrhovatele pojmu *zpracování*, a když jako protihodnotu hrazení *Poplatku za zpracování úvěru* očekával poskytování služeb souvisejících se zpracováním úvěru. Finanční arbitr dodává, že Navrhovatel po vzoru medializovaných sporů o poplatky za spravování úvěru, podal šablonovitý návrh na zahájení řízení, ve kterém však vůbec nezohlednil skutečnost, že *poplatek*, jehož vrácení se domáhá, má nejen jiné označení, ale i jiný účel.

Ovšem právní úkon, který je srozumitelný, nutně nemusí být ještě určitý. O neurčitý, a tedy neplatný, právní úkon se jedná v případě, že se jednajícímu nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlenout ani za použití výkladových pravidel. (srov. Švestka, J., in Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, 314 s. K určitosti právního úkonu finanční arbitr dále dodává, že v souladu s konstantní judikaturou, např. rozsudkem Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4271/2007, „*projev je neurčitý, je-li nejasný jeho obsah, to jest, když se jednajícímu nepodařilo obsah vůle jednoznačným způsobem stanovit, ať již z důvodu, že zde taková vůle zcela absentovala, nebo proto, že projevená vůle nebyla ve smyslu shora popsaného určitě vyjádřena. Závěr o neurčitosti právního úkonu předpokládá, že ani jeho výkladem nelze dospět k nepochybnému poznání, co chtěl účastník projevit (§ 35 odst. 1 obč. zák.). Ve smyslu občanského zákoníku je tedy třeba právní úkon považovat za určitý a srozumitelný, jestliže je z něho patrné, kdo tento právní úkon činí a co je jeho předmětem, přičemž tento předmět musí být vymezen tak, aby nemohlo dojít k záměně za věci obdobného druhu. Pokud ta která esenciální náležitost právního úkonu (např. z hlediska jeho určitosti) absentuje, nemůže takto učiněný úkon vyvolat sledovaný vznik, (obsahovou) změnu či zánik příslušného právního vztahu. K závěru o neurčitosti právního úkonu však lze dospět až poté, kdy pochybnosti o jeho určitosti nelze odstranit ani jeho výkladem. Pakliže je obsah právního úkonu zaznamenán písemně, určitost projevu vůle je dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 30 Cdo 1300/2008, in www.nsoud.cz)“.*

Smlouva o úvěru má povahu tzv. formulářové smlouvy, jejíž obsah může spotřebitel pouze minimálně ovlivnit; to platí i pro samotné ustanovení o Poplatku za zpracování úvěru. Vzhledem k tomu, že si smluvní strany ve Smlouvě o úvěru blíže nevymezily, co má být obsahem Poplatku za zpracování úvěru, musel se finanční arbitr zabývat vůlí smluvních stran, resp. tím, za jakým účelem si smluvní strany ujednání o Poplatku za zpracování úvěru sjednaly.

Z tvrzení Instituce, která ve svém vyjádření ze dne 7. 8. 2013, evid. č. 6330/2013, uvedla, že „*[p]oplatek za zpracování úvěru, tak jak bylo Navrhovateli sděleno, se odvíjí od výše nákladů Účastníka řízení (rozuměj Instituce) spojených s uzavřením úvěrové smlouvy na určité časové období a představuje náklady na plnění smlouvy s prodejcem (rozuměj Zprostředkovatel), resp. jeho provizi za sjednání a uzavření smlouvy“*, a z předložených podkladů má finanční arbitr za prokázané, že vůlí Instituce při sjednání Poplatku za zpracování úvěru byla náhrada nákladů, které Instituci vznikly v souvislosti s uhrazením provize (zvýšené o koeficient 1,1), tedy úhrada závazku, který Instituci vznikl z jiného závazkového vztahu uzavřeného se Zprostředkovatelem.

Finanční arbitr dále podle § 266 odst. 2 obchodního zákoníku zkoumal projev vůle Instituce podle významu, který by mu příkládala osoba, které byl projev vůle určen.

Finanční arbitr sdílí názor odborné veřejnosti týkající se ustanovení § 266 obchodního zákoníku, podle kterého „*[z] projevu vůle musí tedy nepochybně vyplývat, že jde o dosažení určitého právního účinku podle obsahu úkonu, a musí tedy být zřejmé, k jakému cíli věcně projevená vůle směřuje...Pro obchodní vztahy je obecné pravidlo obsažené v občanském zákoníku rozvedeno podrobněji a doplněno podle potřeb obchodních vztahů. Základní zásadou je zjištění úmyslu toho, kdo jednal. Nelze-li tento úmysl v konkrétním případě zjistit, vychází se z toho, jaký význam se přikládá použitým výrazům podle obchodních zvyklostí a z úvahy, jakou by měl představu o obsahu a dosahu určitého úkonu běžný podnikatel, kdyby mu byl tento projev určen“ (viz Tomsa in Štenglová, Plíva, Tomsa a kolektiv, Obchodní zákoník, komentář 13. vydání 2010, nakladatelství C. H. Beck, 910 - 911 s.).*

Navrhovatel v rámci řízení neuvedl, jaká byla jeho vůle při sjednávání závazku, resp. za jakým účelem se zavázal Poplatek za zpracování úvěru hradit, tudíž finančnímu arbitrovi nezbylo než podrobit zkoumání vůli Navrhovatele jako vůli tzv. typického účastníka smluvního vztahu, přičemž v předmětném řízení je takový typický účastník v postavení úvěrového dlužníka čerpajícího službu spočívající ve zpracování úvěru.

U spotřebitelských smluv lze za typického účastníka označit průměrného spotřebitele, kterého do oblasti spotřebitelského práva vneslo evropské právo. Definice průměrného spotřebitele je explicitně obsažena například v bodu 18 preambule směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 (směrnice o nekalých obchodních praktikách). Průměrným spotřebitelem se rozumí spotřebitel, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný, s ohledem na sociální, kulturní a jazykové faktory. Shodné pojetí přijal i Nejvyšší soud České republiky v rozsudku ze dne 30. 5. 2007, sp. zn. 32 Odo 229/2006, nebo v rozsudku ze dne 30. 10. 2009, sp. zn. 23 Cdo 1057/2009.

Citovaná směrnice dále v bodě 18 preambule uvádí, že „*[p]ojem průměrného spotřebitele není statistickým pojmem. Pro stanovení typické reakce průměrného spotřebitele v daném případě budou muset vnitrostátní soudy a orgány vycházet z vlastního úsudku, s přihlédnutím k judikatuře Soudního dvora*“. Uvedené potvrdil ve své rozhodovací praxi i Nejvyšší soud České republiky, když v rozhodnutí ze dne 23. 9. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2500/2010, mj. konstatoval, že „*[p]ři posuzování, zda jednání žalované je v rozporu s dobrými mravy soutěže nebo by mohlo přivodit újmu jinému soutěžiteli – zde žalobkyni – či spotřebitelům, vycházely soudy správně z hlediska průměrného spotřebitele (spotřebitele nakupujícího hračky), který se orientuje podle značky, kvality a dalších vlastností zboží (jako např. cena), aniž by musely vzít v úvahu jako důkaz jakýkoliv spotřebitelský průzkum*“.

Finanční arbitr s cílem podrobit zkoumání typické reakce a vnímání spotřebitelů v postavení úvěrových dlužníků ve svých úvahách vycházel z představy průměrného spotřebitele definovaného na úrovni práva Evropské unie s přihlédnutím k sociálním, kulturním a jazykovým podmínkám panujícím na území České republiky.

S ohledem na provedený sémantický výklad pojmu poplatek za zpracování úvěru vychází finanční arbitr z předpokladu, že průměrný spotřebitel v rámci zpracování úvěru zpravidla očekává, že věřitel učiní veškeré nezbytné administrativní kroky, kterých je třeba pro sjednání a poskytnutí úvěru ze smlouvy o úvěru, tedy, že pomůže spotřebiteli s podáním žádosti o úvěr a obstaráním nezbytných dokumentů, vyhotoví znění úvěrové smlouvy s ohledem na údaje sdělené spotřebitelem, zjistí potřebné informace nezbytné pro uzavření smlouvy, popřípadě pomůže spotřebiteli tyto informace získat, vysvětlí spotřebiteli odborné pojmy obsažené ve smlouvě nebo zajistí vyplacení poskytnutého úvěru za podmínek a způsobem uvedeným ve smlouvě apod. Vzhledem k tomu, že Smlouva o úvěru má povahu smlouvy o účelově vázaném úvěru, lze si rovněž představit, že takovým poplatkem budou kryty náklady spojené se zjištěním nezbytných informací o předmětu koupě, tak aby mohl věřitel provést veškeré potřebné administrativní úkony spojené se zajištěním úvěru prostřednictvím předmětu koupě apod. Finanční arbitr tedy může shrnout, že průměrný spotřebitel si pod zpracováním úvěru toliko představí náklady na administrativní činnost Instituce při poskytnutí úvěru.

Instituce (jako silnější smluvní strana, která určila znění Smlouvy o úvěru včetně ustanovení o Poplatku za zpracování úvěru) tedy svou neurčitě projevenou vůlí, nejasně stanovila obsah

závazku z ujednání o Poplatku za zpracování úvěru, když takto sjednané ustanovení nesměruje k cíli, kterého mělo být podle vůle Instituce dosaženo.

Navrhovateli v pozici průměrného spotřebitele totiž podle názoru finančního arbitra nelze podřadit představu, že se ujednáním o Poplatku za zpracování úvěru zavazuje k úhradě výdajů Instituce (provize pro Zprostředkovatele za sjednání Smlouvy o úvěru), které jí vznikly v souvislosti s plněním závazkového vztahu, který Instituce uzavřela s třetí osobou, tedy vztahu, jehož smluvní stranou není Navrhovatel.

Finanční arbitr uzavírá, že ujednání o Poplatku za zpracování úvěru je sice dostatečně srozumitelné, ovšem z hlediska projevené vůle smluvních stran neurčité, když smluvní strany se ve vůli projevené v ujednání o Poplatku za zpracování úvěru zásadně rozcházejí a ze samotného ujednání o Poplatku za zpracování úvěru bez dalšího nelze určit, co by mělo být z hlediska vůle smluvních stran jeho obsahem. Finanční arbitr tedy posoudil ujednání o Poplatku za zpracování úvěru za neurčité ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku a tudíž absolutně neplatné.

Instituce se tak bezdůvodně obohatila na úkor Navrhovatele ve smyslu § 451 občanského zákoníku, který se podle § 1 odst. 2 obchodního zákoníku použije přiměřeně i na bezdůvodné obohacení vzniklé z obchodního závazkového vztahu, neboť obchodní zákoník neřeší samostatně úpravu bezdůvodného obohacení pro obchodní závazkové vztahy (stejný názor zastává i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 32 Odo 861/2001-138 ze dne 30. 7. 2003).

Nad rámec výše uvedeného finanční arbitr uvádí, že připustil-li by výklad Instituce, že ujednání o Poplatku za zpracování úvěru zakládá oprávnění Instituce požadovat po Navrhovateli náhradu nákladů za zprostředkování Smlouvy o úvěru, představovalo by takové smluvní ujednání porušení zákazu klamání spotřebitele ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele ve znění účinném v době uzavření Smlouvy o úvěru (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), podle kterého „[n]ikdo nesmí klamat spotřebitele, zejména uvádět nepravdivé, nedoložené, neúplné, nepřesné, nejasné, dvojsmyslné nebo přehnané údaje anebo zamlčet údaje o skutečných vlastnostech výrobků nebo služeb či úrovni nákupních podmínek“ a jako porušení informační povinnosti ve smyslu § 9 odst. 1 téhož zákona, podle kterého je prodávající „povinen řádně informovat spotřebitele o vlastnostech prodávaných výrobků nebo charakteru poskytovaných služeb...“.

Finanční arbitr se ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí ze dne 27. 5. 2004 ve věci 32 Odo 314/2003 dovedl, že porušení veřejnoprávního předpisu (živnostenského zákona) nemůže samo o sobě bez dalšího způsobit neplatnost smlouvy podle soukromoprávního předpisu, ovšem současně uvedl, že „[p]odle § 39 ObčZ je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přiči dobrým mravům. Neplatnost právního úkonu podle § 39 ObčZ je absolutní neplatností. Zásadní otázkou, která se váže k ustanovení § 39 ObčZ, je, zda je toto ustanovení třeba považovat za sankci na každý rozpor nebo nesoulad právního úkonu se zákonem, zákonným zákazem nebo příkazem, a to zejména v případech, kdy zvláštní předpis nemá výslovné ustanovení o následku rozporu daného úkonu se zákonem, tedy není výslovně stanovena sankce neplatnosti. Tato otázka[a] vystupuje do popředí zejména v situaci, kdy došlo k uzavření smlouvy, při níž pouze jedna strana porušila zákon, jednala v rozporu se zákonem. Je nutno posoudit intenzitu rozporu se zákonem a přiměřenosti sankce. S ohledem na smysl a účel zákona je třeba posoudit, zda postačí uplatnění zákonem předvídaných veřejnoprávních sankcí (správní tresty – pokuty, odnětí oprávnění), nebo zda smysl a účel zákona žádá, aby předmětná smlouva byla považována za neplatnou. To záleží na zvážení dalších okolností, jako je veřejný zájem – zejména v tom smyslu, k čí ochraně je určeno předmětné zákonné ustanovení, dikce, smysl a účel zákona, a především

následky pro druhou stranu, pod kterými je nutno vidět zejména ochranu dobré víry této strany a ochranu nabytých práv této strany. Lze učinit závěr, že v případě, kdy zákonný zákaz směřuje pouze vůči jedné ze stran smlouvy, je třeba považovat smlouvu za neplatnou pouze výjimečně, pokud by to bylo neslučitelné se smyslem a účelem daného zákonného zákazu“.

Finanční arbitr si je vědom, že zákon o ochraně spotřebitele je toliko právním přepisem veřejnoprávní povahy bez přímých důsledků do sféry soukromoprávních vztahů. Současně ovšem i ve světle výše uvedeného rozhodnutí doplňuje, že podstatou a hlavním smyslem tohoto právního předpisu je ochrana spotřebitele, když upravuje jednání podnikatele ve vztahu ke spotřebiteli, a tudíž v tomto případě by se za situace, že by byl výklad Instituce správný, dalo uvažovat o neplatnosti ujednání o Poplatku za zpracování úvěru pro rozpor se zákonem ve smyslu § 39 občanského zákoníku, neboť Instituce porušila zákaz, který jí ukládal § 8 zákona o ochraně spotřebitele.

Vzhledem k tomu, že Instituce vznesla v řízení před finančním arbitrem námitku promlčení jakéhokoliv nároku na vydání bezdůvodného obohacení z neplatného právního úkonu, musel se finanční arbitr dále zabývat otázkou promlčení nároků Navrhovatele z absolutně neplatného právního úkonu.

Právní úprava promlčení je v obchodních závazkových vztazích upravena v hlavě I díl XI, resp. v § 387 až § 408 obchodního zákoníku.

Ustanovení § 387 odst. 1 obchodního zákoníku stanoví, že „[p]rávo se promlčí uplynutím promlčení doby stanovené zákonem“. Podle odstavce druhého pak „[p]romlčení podléhají všechna práva ze závazkových vztahů s výjimkou práva vypovědět smlouvu uzavřenou na dobu neurčitou“. V návaznosti ustanovení § 397 uvádí, že „[n]estano-*li* zákon pro jednotlivá práva jinak, činí promlčecí doba čtyři roky“.

Účinky promlčení jsou upraveny pro obchodní závazkové vztahy v § 388 odst. 1 obchodního zákoníku, podle kterého „[p]romlčením právo na plnění povinností druhé strany nezaniká, nemůže však být přiznáno nebo uznáno soudem, jestliže povinná osoba namítne promlčení po uplynutí promlčecí doby“.

Jakékoliv plnění poskytnuté na základě absolutně neplatného právního úkonu je bezdůvodným obohacením ve smyslu § 451 a násl. občanského zákoníku, přičemž právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení se (oproti právu domáhat se absolutní neplatnosti právního úkonu) promlčuje.

Obchodní zákoník upravuje komplexní úpravu promlčení co do běhu a výše promlčecí doby. Finanční arbitr se ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu, který ve svém rozhodnutí sp. zn. 31 Cdo 4781/2009, ze dne 16.5.2012 uvedl, že „[k]omplexnost právní úpravy promlčení v obchodním zákoníku je třeba chápat v tom smyslu, že obchodní zákoník upravuje běh a délku všech promlčecích dob. V případě nároku na vrácení plnění z neplatné smlouvy se tedy neaplikuje ustanovení § 107 odst. 1 a 2 obč. zák., nýbrž ustanovení § 394 odst. 2 a § 397 obč. zák. Tím ovšem není vyloučena aplikace ustanovení § 107 odst. 3 obč. zák., neboť tento případ obchodní zákoník neupravuje (nejde totiž o otázku běhu či délky promlčecí doby). V takovém případě se pak použije ustanovení předpisu obecného, tedy zákoníku občanského. Argument komplexnosti právní úpravy promlčení v obchodním zákoníku s cílem vyloučit možnost aplikace určitých ustanovení zákoníku občanského nemůže právě s ohledem na princip speciality obchodního zákoníku vyjádřený v § 1 obč. zák. obstát. Nejvyšší soud proto tímto reviduje svůj názor vyjádřený v R 26/2004“.

Podle § 394 odst. 2 obchodního zákoníku „[u] práva na vrácení plnění uskutečněného podle neplatné smlouvy počíná promlčecí doba běžet ode dne, kdy k plnění došlo“. Ustanovení § 397 pak dává těmto právům čtyřletou promlčecí dobu.

Podle § 402 odst. 1 obchodního zákoníku „promlčecí doba přestává běžet, když věřitel za účelem uspokojení nebo určení svého práva učiní jakýkoli právní úkon, který se považuje podle předpisu upravujícího soudní řízení za jeho zahájení nebo za uplatnění práva v již zahájeném řízení“.

Podle § 8 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi má podání návrhu „na promlčení tytéž právní účinky, jako kdyby byla v téže věci podána žaloba u soudu“.

Finanční arbitr konstatuje, že ke dni zahájení řízení před finančním arbitrem, tj. ke dni 13. 3. 2013 došlo k přerušení běhu čtyřleté promlčecí lhůty pro vydání bezdůvodného obohacení z absolutně neplatného právního úkonu.

K námitce promlčení vznesené Institucí, finanční arbitr tedy dodává, že s ohledem na předložený splátkový kalendář Navrhovatele a délku promlčecí lhůty, která přestala běžet ke dni 13. 3. 2013, se Navrhovatel sice může domáhat práva na vydání bezdůvodného obohacení u splátek, jež uhradil před datem 13. 3. 2009, avšak finanční arbitr nemůže takový nárok Navrhovateli přiznat. Z uvedeného důvodu se Navrhovateli promlčelo právo domáhat se vrácení 37 splátek. Oproti tomu Navrhovateli se nepromlčelo právo domáhat se vydání bezdůvodného obohacení z absolutně neplatného ujednání o Poplatku za zpracování úvěru celkem 35 splátek.

Finanční arbitr na tomto místě připomíná, že právní úkon trpící vadami podle § 37 občanského zákoníku je absolutně neplatným právním úkonem od samého počátku, resp. se na takový právní úkon hledí jako kdyby nikdy nevznikl. Platná právní úprava nestanoví žádnou časovou mez, do kdy je třeba k vadě právního úkonu způsobujícího absolutní neplatnost přihlížet. Je tomu tak proto, že z takového právního úkonu nevznikne žádné právo, a tedy ani právo, které by se mohlo v daném případě promlčet. Nelze proto namítat promlčení Navrhovatelova práva domáhat se absolutní neplatnosti ustanovení o Poplatku za zpracování úvěru.

Finanční arbitr s ohledem na výše uvedené uzavírá, že Instituce se na úkor Navrhovatele ve smyslu § 451 odst. 2 občanského zákoníku bezdůvodně obohatila přijetím plnění z neplatného ujednání o Poplatku za zpracování úvěru, a proto je povinna toto plnění podle odstavce 1 téhož ustanovení Navrhovateli vydat ovšem pouze v části, ve které nebylo právo na vydání bezdůvodného obohacení promlčeno, tj. celkem 35 splátek Poplatku za zpracování úvěru (10.391,50 Kč).

Finanční arbitr pro úplnost dodává, že se dále nezabýval otázkou neplatnosti ujednání o Poplatku za zpracování úvěru z dalších důvodů namítaných Navrhovatelem, neboť vzhledem neplatnosti tohoto ujednání podle § 37 občanského zákoníku není právní posouzení neplatnosti ujednání o Poplatku za zpracování úvěru z jiných důvodů relevantní.

Z výše uvedených důvodů tedy finanční arbitr rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto nálezu.

P o u č e n í :

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

V Praze dne 3. 2. 2014

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitř